

Napút-füzetek

2020 **148.**

Elek Szilvia

Levelek Paulinához

Színmű zenével
1 részben

Mosonyi Mihály eredeti levélrészleteinek és zenéjének felhasználásával

Történik: 1870 szeptemberének végén, egy viharos nap délelőttjétől másnap hajnalig egy Szekszárdhoz közeli hajókikötő várótermében, valamint egy hónappal később Pesten, egy hangversenyteremben és Mosonyi Mihály lakásán.

Személyek:

Clara Schumann

(Német zongoraművésznő, 51 éves, még mindig dekoratív, nagyon nőies, kacér. Öltözete: elegáns utazóruha, feltűnő kalap, valamint két utazótáska, kalaptartó.)

Mosonyi Mihály

(Magyar zeneszerző, 55 éves, koránál jóval idősebbnek kinéző, sápadt, beteges külsejű. Öltözete: egyszerű kabát, kalap, bőrrönd, szemüveget visel.)

Zongorista nő

(Élőben zongorázik, mintegy látomásként.)

ELSŐ JELENET

Színpadkép:

Szegényes, rideg váróterem egy dunai hajóállomáson. Benne két pad, a sarokban vaskályha. A darab kezdetekor mindebből csupán az egyik pad látszik, amelyen Mosonyi ül, minden más sötétben. A zongoránál ülő Zongorista nő egyelőre a színpad szélén félhomályban van, alig látható.

ZENE 1. (Zwei Perlen, 2. tétel, részlet, zongoraszóló.)

Ez a zene a darab folyamán mindvégig Paulina megjelenítésére szolgál.)

Mosonyi pokrócba burkolózva, magába mélyedve ír. Az írást időnként abba-hagyja, leteszi a tollát, gondolkodik, majd újra folytatja. Egy idő után hosszabban elmereng, szemüvegét maga mellé téve.

A zene megszakad, fényt kap a színpad.

MOSONYI „Midőn e sorokat írom: képzetemben kegyedet pompás zongorája mellett látom, mely szokása szerint tükörtisztán, s mindig kellő hangulatban tartatik. Azon szellemi viszony, mely kegyed s hangszere közt létezik, a legváltozatosabb költői képeket varázsolja elém. Látom a billentyűket, amint kérőleg tekintenek kegyedre, mint bájos úrnőjűkre, hogy gyöngéd ujjával új, új életre ébressze fel őket varázsálmaikból.”*

Mosonyi leírja az eddig elhangzottakat. A zene Mosonyi levélszövegének folytatása alatt is végig szól.

„Kegyed meghallgatja kérésüket, s mesteri vezetése mellett gyöngyöztes, édes hangokkal töltik el a terem légkörét. Fölbátorítja a gyöngéket új életet öntvén beléjük, s megzabolazza az erőszakoskodókat; mely célszerű eljárása által valóságos égi összhangzást hoz létre hangszere légies lényecskéi között, melyek örömben dalolnak, nevetnek, szökdécselnek s hízelegnek; a fekete billentyűk vetélkednek a fehérekkel, s megfordítva, s közülök nem egyszer búslakodnak többen amiatt, hogy kegyed mind a tíz ujjacs-kájával meg nem simítja őket. Ezen fehér s fekete tündérszerű lényecskék minő boldogoknak érezhetik magukat az oly kéz érintései alatt, mint a kegyedé! Örömmel ébrednek fel szendergéseikből, s hálás önmegadással fonják a legszebb hangkoszorúkat kegyed parancsára. Ily kezelés mellett soha el nem fáradnak engedelmeskedni, s mindig készek bennünket valami újjal meglepni. A finomabb érzésű emberek iránt különös vonzalommal viseltetnek; fájdalmuk könnyeit felszárasztják, s enyhítő balzsamot öntenek a légmélyebb sebekre is.”*

Külvülről beszűrődő postakocsi-csikorgás zaja vet véget a zenének.

* A jelölt idézetek Mosonyi Mihály *Levelek Paulina kisasszonyhoz* című, a Zenészeti Lapokban az 1860-as évektől megjelent írásaiból származnak.

CLARA *(kintről)* Ugye, óvatos azokkal a táskákkal? Vigyázzon, kérem! Tessék, ez a magáé.

Clara belép a váróterembe. Lerázza csuromvizés ernyőjét. Kezében két táskája és kalaptartója. Körbefuttatja tekintetét a váron. Az egyik padhoz lép. Leveszi a kalapját, a padot szemléli, aztán zsebkendőjével letörölgeti. Végül leül, némi viszolygással.

CLARA Micsoda állapotok...

Elhelyezkedik a padon, majd felpattan s a bőröndjeihez lép.

Mosonyi háttal ül Clarának. Elmélyülten ír, észre sem veszi Clarát.

Clara bőröndjeivel újra a padhoz megy. Pillanatok alatt szétpakol, a pad tele lesz a holmijával. Felnyitja az egyik bőröndöt, és abból egy kisebbet vesz elő. Annak tartalma váratlanul kiborul és szanaszét szóródik a földön.

CLARA Jaj, Istenem...

Mosonyi felugrik, felszedi a táska tartalmát a földről, és átnyújtja Clarának.

MOSONYI Parancsoljon, asszonyom.

CLARA Ó, igazán köszönöm. Kedves öntől.

Mosonyi szótlanul meghajol és visszaül.

Clara a táskáját rendezgeti. Kikészíti a jegyét, kitergeti a kesztyűit száradni.

CLARA Talán ön is a déli hajóra vár?

Mosonyi nem szól.

CLARA Micsoda idő! Még egy óránk van az indulásig, igaz?

MOSONYI *(maga előtt)* Több lesz az annál, asszonyom.

CLARA Úgy? Már megbocsásson. Ezt hogy érti?

MOSONYI *(kényszeredetten leemeli orráról a szemüvegét)* Nagyságos asszonyom, a hajó – sajnálatosan – minden bizonnyal késik.

CLARA Ne mondja! Hogyhogy késik?

Mosonyi feláll és Clarához lép. Kezet csókol.

MOSONYI Mosonyi Mihály, szolgálatára, asszonyom.

CLARA Frau *(kicsit elbizonytalanodva)* Wieck vagyok.

MOSONYI Ilyen időben ez gyakori. Ilyenkor később érkezik, és ebből kifolyólag késve is indul a mi gőzösünk.

CLARA Jól értem? Ön a pesti gőzösről beszél?

MOSONYI Igen, asszonyom. Jól érti.

CLARA Te jó ég! Micsoda egy ország!

Egy napig tartott az út, mire Sopronból Pécsre értem, közben kétszer is eltörött a kocsink tengelye. Kátyú és kátyú mindenhol. A kocsisok káromkodnak, a fogadók csak úgy bűzlenek a pálinkától, a városok meg némák és kihaltak... Egyedül csak a cigányok miatt érdemes idejönni, azok legalább jól hegedülnek! Elegem van ebből a népségből!

MOSONYI Igazán sajnálom, hogy ez a benyomása erről a gyönyörű országról.
CLARA És tessék. Most ez a szerencsétlen hajó. Ezt nem is hiszem el. Nekem feltétlenül Pesten kell lennem! Holnap délelőtt Pesten van dolgom!

Mosonyi visszaül a padjára, és újra kézbe veszi az írotábláját.

MOSONYI Remélem, a nagyságos asszony talál magának valami hasznos elfoglaltságot e kényszerű várakozás idejére.

CLARA Hallatlan. Azt hiszi, szórakozásból vagyok itt? És magának nincsen más tennivalója? Azon kívül, hogy csak írogat itt...

Mosonyi nem válaszol.

CLARA Hát jó. Elfoglalom magam. Majd hímezgetek. Vagy esetleg előveszek egy pakli kártyát. Vagy dominót! Nincsen dominója?

Mosonyi nem válaszol, csak ír tovább.

CLARA Na jó. Azonnal megkeresem azt az állomásfőnököt. Panaszt teszek. Írok Bécsbe, a minisztériumba. Megírom nekik, hogy én, Clara Wieck, nem tudtam időben elindulni Pestre, merthogy a gőzhajó, amely menetrendszerűen déli tizenkettőkor indult volna, csak késve indult el. Ezért a halaszthatatlanul fontos ügy, amely miatt...

MOSONYI Asszonyom, kérem. Ne nevetesse ki magát. Mi lehet az a halaszthatatlanul fontos ügy? Ha várni kell, hát várni kell.

CLARA Csodálom magát. Milyen türelmes! Pedig mi, németek nem szoktunk türelmesek lenni.

MOSONYI Már megbocsásson. Én nem vagyok német.

CLARA Nem? Pedig meg mertem volna esküdni rá, hogy német. Olyan jól beszél németül. Semmi akcentus...

MOSONYI Magyar vagyok.

CLARA Magyar? Valóban?

MOSONYI Igen.

CLARA Hát jó.

Sóhajt, gondolkodik egy kicsit.

Azt hiszem, hagyom azt a feljelentést.

Szép kis ország...

Lassan lecsillapodik, visszaül a padjára.

ZENE 2. (Zwei Perlen, 2. tétel, részlet)

Mosonyi a zene alatt olvassa, írja levélszövegét.

MOSONYI „Nem minden zongora billentyűi oly boldogok, mint a kegyedéi, melyek amellet, hogy mahagóni-palotában laknak, folyvást gyöngéd s anygali türelemmel párosult kegyeletteljes bánásmódban részesülnek kegyed finom kezei érintései által. Folytassa továbbá is ezt az eljárást, s szeresse őket igazi bensőséggel, hogy regélhessenek kegyednek még sok szépet, magasztosat a költészet érzelem s képzelet világáról. Nekem pedig bocsás-

sa meg kegyed, hogy ezúttal különködő képzelgéseimmel untatám, s valami érdekesebb tárggyal nem szórakoztatám. Legközelebb ezt is megígérem. Fogadja legmélyebb tiszteletemet, ki a zene mellett mindig kegyedre, s ha kegyedre: úgy egyszersem mindig a zenére is gondolok.”*

Clara eközben hosszasan keresgél a táskájában, kis tükrében igazítja sminkjét, aztán előhúz pár kottát, de meggondolja magát és visszateszi a táskába. Vizes holmiját: kalapját, kesztyűjét, táskáit törölgeti. Ezalatt Mosonyi változatlanul ír.

A zene abbamarad.

CLARA (magában) Magyarok... Mit tudnak ezek felmutatni...

MOSONYI Parancsol, asszonyom?

CLARA Semmiség, csak hangosan gondolkodom. Olyan dolgokról, mint...
Á, de maga ezt nem értheti.

MOSONYI (leteszi az írótaáblát) Nézze, asszonyom. Ha már úgy hozta a sors, hogy el kell töltenünk együtt, kettesben néhány órát ebben a váróteremben, – ha nem haragszik – talán beszélhetnénk egymással barátságosabban is. Én éppúgy elszenvedője vagyok ennek a helyzetnek, mint kegyed, nagyságos asszonyom.

CLARA Jól van, na. Csak felbőszít a nyugalma! Képtelenség, hogy maga ezt csak így elviseli!

MOSONYI Ebben az országban meg kell tanulunk elviselni és túlélni. Mindenkor, minden helyzetben. Higgye, volt és van is mit.

CLARA Túlélni?

MOSONYI Túlélni.

CLARA Mire céloz ezzel, uram?

MOSONYI Mire... Talán nem figyelte a híradásokat. Történt is egy s más ebben az országban. Mi meg hirtelen mindent elfelejtünk, megegyezünk, megaludunk, mintha mi sem történt volna. És aztán úgysis minden mindent újból előlről.

CLARA Nálunk is...

MOSONYI Maguknál? A németek mindenből tanulnak! Mi viszont...

CLARA Pedig de egy büszke népség a maga fajtája!

MOSONYI Büszke. És makacs. És naiv.

CLARA (kinéz az ablakon) Az eső még mindig esik... Ki sem lehet látni. (Kis idő múlva.) Maga már utazott valaha ezzel a gőzössel?

Mosonyi újra az írásába mélyedt, így meg sem hallja a kérdést.

CLARA Jó... Ha írni szeretne... Tudok én is mit csinálni.

Clara az ajtóhoz lép és kinyitja. Hatalmas esőzuhatag szakad be, szélzúgással kísérvé.

Visszahőköl és becsapja az ajtót.

MOSONYI Én az ön helyében, asszonyom, nem próbálkoznék ilyesmivel.

CLARA Nem értem. Hol a többi utas?

MOSONYI Kérem, ha az időjárás rosszra fordul, bármi megtörténhet. Az utasok ezt megszokták már. Ilyenkor csak az kel útra, akinek feltétlenül muszáj.

CLARA De hát... Nem is értesítenek minket?

MOSONYI Minek? Miről?

Clara értetlenül jár föl és alá.

MOSONYI Asszonyom, kérem, üljön le és nyugodjon meg.

CLARA Zavarom, igaz? *(Kényszeredetten leül megint.)*

Mosonyi nem szól, csak ír tovább. Aztán megáll az írással és hosszasan elgondolkozik.

MOSONYI Fontos levél... Akinek írom, számít rá... És várja. Ezért...

CLARA Ó! A világeért sem akarom zavarni.

MOSONYI Ugyan. Semmi gond.

Leteszi az íróasztalt, dörzsölgeti a szemét és hátradől a padon.

Clara újra kinyitja a táskáját, és előveszi a kottákat. Maga elé teríti, és figyelmesen nézi a hangjegyeket. Becsukja a szemét, mint aki memorizál, majd kinyitja.

MOSONYI *(felteszi szemüvegét)* Kották? *(Kérdően néz Clarára.)*

CLARA Tudja... A férjem – muzsikus. Az ő kottái. Megkért, hogy vigyem el neki...

MOSONYI Miféle muzsikus?

CLARA Hát – egyházkarnagy... Az istentiszteleteken a kórust vezeti, aztán orgonál, mikor mire van szükség a templomban. Egy kis templom a miénk, de azért sok a feladat...

MOSONYI Megmutatná azokat a kottákat? Szívesen megnézném.

CLARA *(magához szorítja a kottákat)* Most vettem a férjemnek. Hogy bővíthesse a kottatárát. Ugyan, mi ebben az érdekes magának?

MOSONYI Ha megmondom, meg fog lepődni.

CLARA Hát mondja.

MOSONYI Én is – amolyan – muzsikusféle vagyok.

CLARA Komolyan? Maga is?

MOSONYI Igen.

CLARA És – milyen hangszeren játszik?

MOSONYI Nagybőgőn.

CLARA Nagybőgős? Most viccel?

Ó! Végre, legalább elmondhatom, hogy találkoztam egy magyar muzsikussal! Még ha nagybőgős is az illető... Egy muzsikus ezen a kopár vidéken!

MOSONYI Eddig talán nem találkozott ilyennel?

Clara visszatesszi a kottákat a táskájába anélkül, hogy megmutatta volna Mosonyinak

Mosonyi nem szól, csak kérdően néz Clarára

CLARA Még csak magyar zeneszerzőről sem hallottam.

MOSONYI No, hát ha a férje templomi zenész, akkor azért csak hallott már Liszt Ferencről!

CLARA Hogy mondja? Liszt Ferencről? Arról az örült zongoristáról? Hogy lenne már Liszt magyar?

MOSONYI Hát úgy, hogy az.

CLARA Jaj, ne szórakozzon itt velem. Liszt német és francia. Meg Liszt tulajdonképpen – talán még osztrák is.

MOSONYI Kedves asszonyom, most fel kell hogy világosítsam önt, hogy Liszt Ferenc magyarnak vallja magát. És ha ő így tesz, akkor bizony, ő magyar.

CLARA Látja, erről még soha nem hallottam. Pedig Lisztet... Szóval a férjem – tehát a férjem találkozott már Liszttel, ismeri is őt személyesen.

MOSONYI Igazán?

CLARA Bizony. El is fogom mondani majd neki, amit az imént megtudtam magától – Lisztről. Tehát Liszt – magyar. Ön ezt állítja. Nevetséges...

MOSONYI És, ha megemlíthetném önnek másik nemzeti nagyságunkat, Erkel Ferencet...

CLARA Erkel, Erkel? Ó, talán Erkel-re gondol? Hát őt – őt is –, a férjem őt is ismeri. De hogy ő is magyar lenne, ez már képtelenség. A férjem egy alkalommal hallotta zongorázni, méghozzá Chopint játszott. Remekül, állítólag. A férjem ezt mondta.

MOSONYI Látja, asszonyom, máris elhangzott itt köztünk két nagyszerű magyar komponista neve. És vannak mások is...

CLARA Mások? Ugyan már. Lehetetlen. Egyszer, amikor a férjemmel Pesten jártunk, találkoztam, találkoztunk egy fiatal helyi zeneszerzővel. Egy zongoraművét adta át nekünk. De ő sem magyar. A darab viszont – sohasem felejttem el – igen jó volt.

MOSONYI Hogy hívták azt a zeneszerzőt?

CLARA Á, nem is érdemes erről tovább beszélni. Emlékszem, amint váltottunk pár szót, rögtön tudtuk, hogy német emberrel beszélünk.

MOSONYI Szóval német...

Csend. Mosonyi újra írni kezd.

MOSONYI *(egykedvűen)* Mondja, maga ismeri a kottát?

CLARA Hát, az igazat megvallva, nem olvasom úgy, mintha mondjuk Goethét olvasnék bőrkötésű könyvből, de azért valamennyire értem.

MOSONYI Gratulálok, asszonyom! Bár a mi asszonyaink és leányaink is ily műveltek lennének!

CLARA Kislánykoromban tanultam zongorázni. Az édesapámtól.

MOSONYI Minden elismerésem az édesapjának.

CLARA Talán a magyar hölgyek nem szoktak zongorázni tanulni?

MOSONYI Dehogynem, szoktak...

CLARA Akkor? Nem játszanak eléggé jól?

És épp az előbb említette Lisztet és Erkelt, ők...

MOSONYI Liszté a nagyvilág... Bár szinte mást sem tesz, csak a magyar zenét próbálja megismertetni a világgal. Erkel pedig itthon cselekszi ugyanezt.

CLARA Magyar zene? Olyan is van?

MOSONYI Ó, asszonyom! Hiszen, ha tudná, micsoda drágakövek rejtőznek e „barbár” nemzet emlékezetében! A gyönyörűbbnél gyönyörűbb népdalok, amelyeket a nép még ma is dúdol, amikor gyermekei bölcsőjét ringatja. A népdalok, amelyeket a pásztorok furulyálnak az éji tábortüzeknél. A nép dallamai és táncritmusai, amikor vigad, sír vagy örömeiben táncrea perdül! El sem tudja képzelni, micsoda gazdagságot jelent ez nekünk! Ezek a dal-
lamok és ritmusok a mi leghatalmasabb kincseink!

CLARA Valóban? Aztán meg hol rejtegetik ezeket a kincseket?

MOSONYI (*elgondolkozik*) A dallamok a szívekben élnek. A kicsi gyermek úgy születik, hogy valahol, a szíve mélyén már ott bújnak népének ősi dal-
lamai... Azt mondta, hallott már Lisztről. Ha igen, nem hiszem, hogy ne találkozott volna már Liszt magyaros muzsikájával!

CLARA A *h-moll szonáta* miben lenne magyaros? És a *Legendák*? És a *Con-
solations-ok*? És... (*Mosonyi meglepődve néz Clarára.*)

És az *Esz-dúr zongoraverseny*? És az...

MOSONYI Asszonyom, asszonyom! Ön igencsak tájékozott! Na de várjon. Mi van a *Magyar rapszódia*kkal? A *Szent Erzsébet legendájával*? Az *Esztergo-
mi misével*? És sorolhatnám még... De ne csak Lisztről beszéljünk. Van egy másik ifjú komponista óriás – az ön honfitársa! –, úgy hívják, hogy Johannes Brahms. Talán ismerős a neve.

CLARA (*összerezzenve*) Hogyan? Brahmsot mondott? ...Azt hiszem. Azt hi-
szem, hallottam már ezt a nevet is.

MOSONYI És az ő *Magyar táncairól* hallott-e? Igaz, új műve ez a sorozat, de biztos, hogy hamarosan nagyon népszerű lesz vele. A mi zenénk egy olyan csoda, amely már számos külhoni mester fantáziáját elindította!

CLARA Látom, mennyire fontos ez magának.

MOSONYI Tudja, a minap egy fényes vacsorán vettem részt, ahol az arany ék-
szerekkel, zsinórokkal díszített cifra ruhákban ékeskedő szónokok beszédei után előlépett egy egyszerű, sötét zubbonyos cigány. Ahogy ütött-kopott ébenfekete hegedűjét állához emelte, abból csak úgy csordult, áradt, zúdult a muzsika, mint a legtisztább patakból feltörő víz. Forrás... A mi zenénk...

CLARA Patakot mondott, igaz? Nekünk, németeknek ez Bach, aztán Mozart és Beethoven.

MOSONYI Gyermekekfejjel hónapokon át másoltam éjjelente, gyertyafénynél a műveiket.

CLARA Haydn és Schubert.

MOSONYI Minden szimfóniájuk és zongoraművük ott sorakozik dolgozószo-
bám polcán.

CLARA Weber...

MOSONYI Kívülről tudom a hangjait. Mint ahogy Chopin és Schumann műveit is.

CLARA (*zavarban*) Schumannt említette?

MOSONYI Igen, a szegény, megboldogult Schumannt, akinek zongoradarab-
jait ma is magamnál hordom, akárcsak a Bibliát...

CLARA Mondja... (*táskájában keresgél*) nem éhes? Jócskán elmúlhatott dél.

MOSONYI Az *a-moll zongoraverseny* lassú tételénél talán nem is írt senki gyönyörűbbet... Igen, Schumann zenéje az nekem, mint...

CLARA Nem ismerem... De... Nézze csak, van nálam egy kis hideg sült. Pécsi vendéglátóm csomagolta el nekem az útra. Szívesen megosztom magával.

MOSONYI Schumann áradó dallamai – tudja – a szív legmélyére képesek hatni!

CLARA Én éhes vagyok. Na, kér?

MOSONYI Nem, köszönöm, nem... De csak egyen nyugodtan. Én is inkább folytatom a munkám.

ZENE 3. (Zwei Perlen, 2. tétel, részlet)

Mosonyi a zene alatt tovább olvassa levelének szövegét.

MOSONYI „Le akarom kegyed előtt rajzolni azon érzeményt, mely bennem támadgatott akkor, ha kegyed e legközelebb múlt hangversenyi idényünket szerencsélte volna jelenlétével.

Azért, mivel kegyed e hangversenyeknek bájos hallgatónői virágkoszorújában, mint egy érdekes rózsaszál, nem akart, vagy gátolva volt részt venni, megbosszúlom magamat, leírom, s leecsetelem kegyedet, hogy miként tűnt volna fel előttem e művészeti előadások alkalmával. (...) Ott ül kegyed, (...), s elmerengve hallgatja az égi hangokat. Nem mozdul, szép sötét szempillái, mintha hallérékekké változtak volna, alighogy néha rezegnek, s átszellemült arc-kifejezéssel kíséri a legfinomabb hangok hullámzatát is épp úgy, mint azoknak eget ostromló mennydörgős kitöréseit. Rafael látva, szent Cecíliájának minta-képeül választotta volna kegyedet. Némely helyeknél, mintha gyémánt-keretbe lennének foglalva szemei, úgy ragyognak. S mit értek e gyémánt-szerűen ragyogó tekintet alatt? Nem mást, mint azon belső szellemi élvezetből folyó elragadtatást, melynek érzetével nem minden közönséges emberfiát áldotta meg a természet.”*

Clara lassan kicsomagol egy kis dobozkat, és szalvétát vesz elő. Megterít az ölében és enni kezd. Mosonyi pedig kinyitja íróasztalját. Tollát kézbe veszi, és folytatni akarja a levélírást. Pár pillanatig némaságban maradnak.

CLARA Kimondottan ízes ez a hús. Jó volt a szakács!

Hosszú csönd.

MOSONYI *(leteszi a tollát, sóhajt)* Hogy lehet, hogy egy ilyen finom úrhölgy egyedül utazik?

CLARA Hát, ez az első eset, hogy ilyesmi történik velem. A szobalányom megbetegedett az utazásom előtt. A titkáromat pedig előreküldtem Pestre, intézni az ügyeimet.

MOSONYI És nem fél így, egyedül? A férje miért nem vigyáz magára?

CLARA Erős nő vagyok én, nincs mitől tartanom.

MOSONYI És a haramiák, a részeg kocsisok a fogadóknak? Ezen a vad, barbár vidéken?

CLARA Látja, most már nem is vagyok egyedül. Mikor evett utoljára?

MOSONYI Bőséges reggelit kaptam.

CLARA Szóval még mindig nem éhes.

MOSONYI Ha most megengedné, inkább tényleg írnék.

CLARA Parancsoljon. Én aztán nem fogom feltartani. Előbb-utóbb csak jön az a hajó.

MOSONYI Bízunk benne.

Hosszú csönd. Míg Clara az ebédjét fogyasztja, Mosonyi akkurátusan nekilát megint az írásnak; új tintát vesz elő, megtisztítja a tollát, új papírokat is előkészít, szépen kisimítja azokat – minden mozdulata rendkívül precíz, tiszta, rendezett. Miután Clara befejezte az evést, az üres dobozt, a szalvétákat lazán ledobja a padra.

CLARA Milyen csönd van itt. Sehol egy lélek. És a személyzet? A matrózok, a pénztáros, hol vannak?

MOSONYI Asszonyom, ha cudar az időjárás, egyszerűen hazamegy a személyzet.

CLARA Ez nálunk elképzelhetetlen lenne. *(Mosonyi nem válaszol.)*
Meddig kell még várunk?

Mosonyi megint nem válaszol, csak ír.

Clara felpattan a helyéről, és idegesen járkálni kezd.

CLARA Az eső csak zuhog. Mintha – legalábbis – november lenne. Szomorú.
Nem is tudom. Várjak-e? Ha hívatok egy kocsit...

MOSONYI Kivel akar hívatni?

CLARA Kivel? Hát tényleg nincs itt senki?!

Mosonyi tovább ír.

CLARA Az a levél, amit ír, jó hosszú lesz... Gondolom, rég találkoztak már.
Úgy értem, azzal az illetővel, akinek írja.

Mosonyi nem válaszol.

CLARA Értem. Akkor, akkor én... *(Felugrik.)* Kimegyek és keresek itt valakit.
Aki elvihetne.

MOSONYI Eszébe ne jusson kilépni innen!

CLARA Hogy beszél velem?

MOSONYI Egyszerűen – megtiltom! Reggel óta zuhog. Az ajtón ki sem tudna lépni anélkül, hogy bele ne süllyedne a sárba.

CLARA De a postakocsi csak járnak még!

MOSONYI Nem jár ilyenkor semmi. Semmi! Érti? Magyarországon van!

CLARA Jó. Hát tessék. Most aztán jól megrémisztett. Nem megyek ki. Nem megyek sehova! Várom! *(Újból leül a padra.)* Tudja, mit? Most jut eszembe, a pécsi püspöktől kaptam egy rekesz bort. Egy üveggel magammal is hoztam, itt van a bőröndömben. Nézze! *(Hosszas kotorászás után megtalálja táskájában a bort.)* Ha a maguk zenéjét nem is ismerhetem, de a boraikat... Azok talán a világ legjobbjai közt is a legjobbak. Ugye, megkóstolja velem?

MOSONYI Munka közben nem iszom.

CLARA Nem? Ha nem, hát nem. Azért csak kinyitom, ha már elővettem. Van erre egy különleges módszer, nem tudom, ismeri-e. A nagybácsikám tanított rá.

Clara lerúgja az egyik cipőjét, és nekilát annak sarkával kopogtatni a borosüveg talpát.

CLARA Látja, így kell csinálni.

Az üveg dugója nem mozdul, erre Clara egyre veszélyesebb ütésekkel mér az üvegre.

MOSONYI Mit művel? Jaj, adja ide inkább!

Kiveszi Clara kezéből az üveget, majd elővesz a zsebéből egy bicskát.

Nem nagyon látom...

Egy másik szemüveget vesz elő, amelyet fel is vesz. Kinyitja az üveget.

Ez az. Tessék.

CLARA *(megragadja az üveget és meghúzza)* Finom. Tökéletes zamat!

MOSONYI Ha jól látom, olaszrizling.

CLARA Bizonyára. Most maga jön. Igyon csak.

MOSONYI Mondtam, hogy nem iszom. Különben is. Hogy lehet egy ilyen bort üvegből inni...

CLARA Legalább egy kortyot! *(Újból meghúzza az üveget.)* Na. Kérem...

Mosonyi végül iszik a borosüvegből.

MOSONYI Ez bor.

CLARA Adjon még. Ha másért nem, ezért érdemes volt ebbe az elátkozott országba jönnöm. Ehhez talán csak a rajnai rizling fogható. Mennyei... Ha elmondaná, mi is történt azután. Mármost magával.

MOSONYI Miután?

CLARA Annál a... Schumann-nál, vagy kinél tartott.

MOSONYI Ó, az én muzsikusi pályafutásomra kíváncsi?

CLARA Pontosabban arra, hogy mit akar egy nagybögős – egy magyar nagybögős – a maguk híres „magyar zenéjével”.

MOSONYI Szóval ez érdekli. Jó. Őszinte leszek magához. Megismertem Liszt Ferencet. Személyesen. Ahogy a maga férje is... Az ő zsenialitása és a műveiben megjelenő magyar hang ébresztett engem is rá...

CLARA Egy zenekari bögöst?

MOSONYI Nézze, azért egy zenekari bögős is...

CLARA Aha. Tehát megszerette a magyar zenét.

MOSONYI Nemhogy megszerettem, művelni akartam. És hallani. Mindenhol. A zongoramuzsikában, a kamarazenében, az operaszínpadokon és a zenekari árkokban! Nem olyan régen – tudja – megszületett énekelt nemzeti imádságunk, a Magyar Himnusz. És a Szózat! Ott voltam...

CLARA Hol?

MOSONYI A bírálóbizottságban. Igazi magyar dallamok, magyar modorban. Ó, ha eljátszhatnám magának! Verbunkosmuzsika mindkettő, és gyönyörűség. Mondják gyakran, hogy a német, olasz vagy francia írmódort mindenki ismeri. Hát a magyart? Állítom: a maga jellegzetes dallamfordulataival, azzal a különös hanglépéssel, amitől a mi nótáink kesergővé,

de egyben édessé válnak, a feszes nyújtott és éles ritmusokkal, a magyar írmodor a negyedik, amelyet Európa valamennyi népe felismer!

CLARA Maga ilyen komoly szaktekintély az itteni zenei életben?

MOSONYI Én csak – ott vagyok mindenhol, ahol a szívemre szükség van!

CLARA És Lisztet mennyire ismeri – közelről?

MOSONYI Mondhatom – és ezt nagyon, nagyon hálával teszem –, mondhatom, hogy a barátom... És talán tőle tanultam a legtöbbet... Az *Esztergomi miséjét* saját kezűleg másoltam le magamnak... Hónapokig tartott, képzelheti.

CLARA Szóval a barátja? Ó, ha tudná, mennyire nem szívelhettem sohasem azt az embert. Ahogy lobogtatja a sörényét játék közben. Te jó ég! Aztán minden koncertjén úgy jelenik meg, olyan ruhában, mint egy démon! A zongorázása pedig, mintha tűzijátékot robbantanának fel! Nem ismeri a piano finomságát, a lágy pasztelleket, hanem csak dübörög, őrjöng, szétveri a zongorákat! Hallotta volna, mit művelt a *Carnevallal*!

MOSONYI Csak nem Schumann zongoraművére gondol?

CLARA Dehogynem! Meg a Beethoven-szonátákra, amelyekre rá sem lehet ismerni Liszt keze alatt! És a művei... Üres virtuóz. Sohasem szerettem.

Csönd.

Mosonyi meglepve figyeli Clarát.

CLARA De...

MOSONYI De?

CLARA Talán... Mégis lehet benne valami. Hogy rátalált valamire, ami az övé.

Ami ősi. Ami a maguké, magyaroké... Azért – el kell ismernem – Liszt nem akar ki. Senki sem tud úgy zongorázni... Nem akartam megbántani.

MOSONYI Nem bántott.

CLARA Igyon még, kérem.

Mosonyi engedelmesen felhajt még egy kortyot.

És aztán?

MOSONYI Aztán – találkoztam Wagnerrel.

CLARA Wagnerrel? Azt ne mondja, hogy ő is a barátja lett!

MOSONYI Wagner is a barátom! Igen! Liszt művei mellett Wagner operáit is betéve tudom, hiszen hangról hangra ismerem valamennyit! Bármennyire is meglepő, épp az ő biztató szavai nyomán ültünk le néhányan, pár konok magyar, hogy letegyük a magyar zeneművészet oktatásának alapjait...

CLARA Ezt meg hogy érti?

MOSONYI Zeneakadémiát akarunk építeni! Pesten! Ahol a legkiválóbb művészek oktatják a legkiemelkedőbb ifjakat. Hogy legyen végre otthona a magyar zenének! Otthona és temploma.

CLARA (*cinikusan*) Szép elgondolás.

MOSONYI Ezért is vagyok most itt! Épp Lisztnél jártam Szekszárdon, és igaz, a névnapom ünneplése szolgáltatta az ürügyet, de valójában már kizárólag a leendő Zeneakadémiánkról beszéltünk! Ahová meghívjuk a legnagyobbakat a világból – tanítani. Ahol a növendékek csakis az első osztályú európai

és magyar zenével ismerkedhetnek. Ahonnan kikerülve méltán vihetik jó hírünket szerte a világban!

CLARA A jó hírüket... Csak előbb ebből a sárból másszanak ki...

MOSONYI Ahol tudós tanárok vezetik be a növendékeket az összhangzattanba, a kompozícióba, a hangszerelésbe és minden más fontos tudományba! Ahol kiművelt főket és lelkeket táplálunk! Ahová mindenhol a világból sereglenek majd a tanulni vágyó fiatalok!

CLARA Ah...

MOSONYI Ahol végre kövekbe is önthetjük az évezredek magyar kultúra...
(*Hirtelen erősen köhögni kezd.*)

CLARA Valami baj van?

MOSONYI Semmi... Előfordul néha.

Clara Mosonyihoz lép és megérinti őt.

CLARA Te jóságos Szűzanya! A maga ruhája csuromvizes! Mutassa! Az inge is? A nadrágja, a kabátja! Nem maradhat így! Még megbetegszik!

MOSONYI Ugyan már, semmi bajom nincsen.

CLARA Hogy mondhat ilyet! Mióta ilyen vizes? Csak nem reggel ázott meg így? És azóta ül ebben a vizes holmiban?

MOSONYI Reggel érkeztem lovas kocsin.

CLARA Ez borzasztó! Így nem maradhat!

MOSONYI Mit csináljak? Nincsen másik ruhám.

CLARA Most szépen levetkőzik. Legalábbis a felső ruháit leveszi. Nézze.

(*Kibújik saját kabátjából.*) Ezt mindjárt magára terítheti. De van nálam takaró is. Mindig viszek magammal az újtajmra. Nincs ellentmondás!

Mosonyi kelletlenül húzza le a kabátját. Közben egyre többet köhög.

Clara leemeli Mosonyi orráról a szemüveget.

MOSONYI Mit csinál, kérem? Így egyáltalán nem látok.

CLARA Mit akar látni? Tessék. Itt a takaró... Szépen bebugyolálja magát, a ruhája pedig megszárad addig. Van itt egy kályha is. Ott a sarokban! Befűtünk kicsit.

MOSONYI Muszáj?

CLARA Igen. Muszáj.

MOSONYI Maga nagyon szigorú asszony.

CLARA Egyre hűvösebb lesz.

MOSONYI Nem irigylem a férjét...

CLARA Már sötétedik. Ki tudja, meddig kell még itt rostokolnunk!

Clara a sarokban felhalmozott fahasábokhoz lép, és nekilát azokat egyesével a kályhához hordani.

MOSONYI Na, azt azért nem! Tegye le azokat a fadarabokat!

A magára tekert takaróval feláll, bizonytalan lépésekkel elindul Clara felé. Visszalép, tapogatva keresi a padon a szemüvegét, felveszi, majd Clarához lép. Kiveszi Clara kezéből a hasábokat. Beteszi a kályhába és begyűjt. Clara hosszan nézi, ahogy Mosonyi a kályhával bibelődik.

MOSONYI Maga nem fázik? Hiszen most rajtam van a kabátja... Jöjjön ide, a tűzhöz.

Odahúzza az egyik padot a kályha elé.

CLARA Van még egy takaróm.

Clara leteríti a takarót a padra, és leül. Mosonyi pedig mellé.

A ruháit meg... Adja csak ide szépen. Idetesszük, megszáradni. Így, ni. Ide figyeljen!

Felugrik, a táskájából előkap egy nagy köteg kottát, amelynek lapjait egyenként kitépi és bedobálja a tűzbe.

MOSONYI Mit csinál?

CLARA Nehogy kialudjon a tűz!

MOSONYI Na de asszonyom... *(Megpróbálja elvenni Clarától a kottákat.)* Kottákkal?

CLARA Nem kellene ezek már nekem! Vacak szalondarabok, senkinek sem hiányoznak már!

MOSONYI De kérem! Ilyet nem lehet csinálni! Mit fog szólni a férje?

CLARA A férjem? Ezt nézze! Kis, értéktelen, jelentéktelen szerzők! Ez is. Ez is! Nézze, ezt maga dobja bele! *(Mosonyi kezébe nyom pár oldalnyit.)* Ennyi az egész, a tehetségtelenség megérdemli. Ne féljen, csak bátran! Tucat románcok! Látja? Elégiák!

MOSONYI Elégiák... *(Bátortalanul ő is dob egyet a tűzre.)*

CLARA Ez egy kis Stegmann. Holt unalmas...

MOSONYI Stegmann? Nem ismerem... Adja ide. Nem kérünk unalmas zenéket tovább. Egyetértek.

CLARA Ez egy kis Hubert.

MOSONYI Hubert... Ő is? Hubert, legyen véged!

CLARA Isten veletek, rossz szerzők rossz művei!

MOSONYI Isten veletek!

CLARA Máglyahalálra valamennyit!

MOSONYI Máglyahalálra valamennyit!

CLARA Ez már tűz! Adjon még egy korty bort! Megtisztítjuk a zeneművészetet a szennytől!

MOSONYI Még egy korty bort... Máris, nagyságos asszonyom! Tessék... Éljen a tiszta muzsika!

Mosonyi visszalép a padhoz, ahová letették a borosüveget. Clara ezalatt felkapja a leesett papírdarabokat, aztán az írotáblát, és Mosonyi hangját karikírozva hangosan beleolvás a levélbe.

CLARA „S ha cikázó képzeletem még ennél is tovább megyen s azzal tépelődik, hogy ugyan, hogyan nézhet ki jelenleg a bájos Paulina...”

MOSONYI Mit művel?

CLARA Óh, a bájos Paulina! Most már mindent értek!

MOSONYI Adja azt ide!

CLARA Paulina! Bájos Paulina! Milyen szép nagy lángok lesznek itt mindjárt!
Búcsút mondunk a bájos Paulinának, és máris... Akkora tűz lesz itt, hogy...
MOSONYI Hogy meri ezt? Adja ide! Azonnal adja ide! *(Felbószúlva kitépi Clara kezéből a levelet.)*

Csönd. Clara sértődötten félrevonul. Mosonyi visszaül a padra, lassan csillapodik. A Clarától visszaszerzett leveleket rendezgeti.

CLARA Hideg kezd lenni.

Mosonyi nem válaszol, csak a papírjait rakosgatja.

Clara tétován hozzálép és hosszasan nézi.

CLARA Maga reszket. Lehet, hogy láza van. Nem kellene orvost...

MOSONYI Nincs több beszélőnk.

CLARA Ha fáradt...

Mosonyi visszat teszi a leveleket a borítékba, majd beburkolózik a pokrócba és hátat fordít Clarának.

CLARA ...pihenjen csak. Nyugodtan... És...

ZENE 4. (Zwei Perlen, 1. tétel, részlet)

Csak a Zongorista látható félhomályban, Clara és Mosonyi képe elsötétül.

MOSONYI „De nem folytatom tovább erkölcsi tanításaimat, inkább kegyeddel kívánok – szép bál-királynő! – még némely tárgyról csevegni. Hogy magam miért nem keresem fel a tánctermekeket? Azt hiszem, az elmondottak után szükségtelen bővebben földerítenem. Tudom, önzőnek fog kegyed tartani, s nem képzelheti, miként lehetséges, hogy annyi bájos virágkoszorúért sem akarok egy pár órát feláldozni. Érzem, hogy kegyednek már csak gondolatban is ellentmondani; illetlenség, s udvariatlanság. De azért mégis föl akarom tárni előtte legelrejtettebb gondolataimat is, azon meggyőződésből indulva ki, hogy leírt vallomásaimat lángokra eresztendi kegyed, nehogy eretnkségem a világ tudomására jusson.”⁸

A zene vége felé már látjuk Mosonyit, aki csukott szemmel ül. Clara pedig a másik padon.

Clara a zene végén a zene dallamát – mintegy altatódalként – dúdolja. Mosonyi erre felriad.

MOSONYI Hogy...

CLARA Csak nem ébresztettem fel?

MOSONYI Maga még mindig itt van?

CLARA Sajnálom, igazán... Haragszik még rám?

MOSONYI Reméltem, hogy nem látom többet.

CLARA Sajnálom.

MOSONYI Nem értem... Mintha...

CLARA Neheztel rám, igaz?

MOSONYI Hagyjon már békén!

Ezt egyszerűen nem értem. Pedig ez az a dallam.

CLARA Milyen dallam?

MOSONYI Egy dallam. Semmi köze hozzá. Az előbb ezt hallottam, vagy álmotam... Egy emlék. Régről.

CLARA De hát én dúdoltam az előbb!

MOSONYI Maga? Az nem lehet.

CLARA Dehogynem. Mondom, énekelgettem egy kicsit. Amíg maga elszundított.

MOSONYI *(felindulva)* Ez a dallam...

CLARA A ruhája már biztosan megszáradt.

MOSONYI Honnan ismeri ezt a dallamot? Kitől hallotta?

CLARA Hogyhogy honnan ismerem? Hát... Miért ne ismerhetném?

MOSONYI Azt ne mondja, hogy a férjétől tanulta... Ezt nem tanulhatta tőle! *(Keresgéli a szemüvegét.)* Jaj, adja már ide a szemüvegemet! Nem értem ezt az egészet! Kicsoda maga egyáltalán?

CLARA Mi baja ezzel a dallammal?

MOSONYI Ki maga asszonyom, ki? Aki ennyi mindent tud a zenéről, s csak úgy dúdolgat olyan dallamot, amelyet nem is ismerhet! Mondja meg, hogy ki maga!

Clara hallgat.

MOSONYI Tudni akarom.

CLARA *(tétován)* Jó. Hazudtam magának.

MOSONYI Hazudott?

CLARA Igen.

MOSONYI Miért?

CLARA Bizalmatlanság. Nem tudom. Tudja... Az én férjem – az én férjem már régóta nem él. Tizennégy esztendeje már...

MOSONYI Részvétem...

CLARA És én magam, magam is muzsikus vagyok. Egy koncertturnéről jövök éppen. Ezt a darabot pedig, amit dúdoltam... De ezt meg én nem értem, hogy maga honnan ismerheti! Ez a kedvenc darabom. Szeretném eljátszani a legközelebbi koncertemen, Pesten.

MOSONYI Ezt akarja eljátszani? Maga ezek szerint zongorista? És... és ez a kedvenc darabja? De honnan szedte? Ki adta magának?

CLARA Miért? Nem mindegy?

MOSONYI Azonnal mondja meg!

Clara idegesen feláll, a táskájához lép és előveszi a darab kottáját. Megmutatja Mosonyinak.

CLARA Tessék. Ezt a kottát a mű szerzőjétől kaptam. Valamikor. Sok évvel ezelőtt.

MOSONYI Sok évvel ezelőtt? Tőle kapta? Nem hiszem.

CLARA Így történt.

MOSONYI Most meg miért higgyek magának?

CLARA Igazat mondok.

MOSONYI Adja ide azt a kottát. A mű szerzője Michael Brand, igaz?

CLARA Valóban... Ő volt az a német szerző, akiről...

MOSONYI Ő volt az a német szerző? Nem lehet, nem tudom elhinni! Maga...
Maga volt az? A zongoraművész! Aki művészetével egész Európát lehengerelte már! Aki az összes jelentős koncertpódiumon fellépett! Aki tényleg csak olyanokkal mérhető össze, mint Liszt Ferenc!

CLARA Nem tudom, miről beszél.

MOSONYI Maga, aki a szegény, megboldogult Robert Schumann felesége volt...

Clara, mondja, maga az? Maga Clara Schumann? *(Clara csendben ül.)*

Válaszoljon! Könyörgök! *(Clara nem szól.)*

Maga, csak maga lehet az... Én adtam magának ezt a kottát.

CLARA Az nem lehet. Az egy lángoló tekintetű, szénhajú fiatalember volt!

Nem, maga viccel. Az lehetetlen. Különben is. Valami egész más nevet mondott nekem most, amikor bemutatkozott.

MOSONYI Egy magyar nevet. Magyar vagyok. És akkor is az voltam! Csak a nevem volt más! Ez a darab, ez a dallam az enyém! Én írtam!

Látja, én sem voltam teljesen őszinte magával. Nagybögős voltam és vagyok a mai napig, ez igaz. De zeneszerző is! Egyszer régen Clara Schumann fellépett Pesten, és ámulatba ejtette a közönséget játékával. Ott voltam! Hallottam a koncertjét. Épp akkoriban készültem el a *Két gyöngyszem* című darabommal, amelyet a feleségemnek írtam... De amikor meghallottam a maga zongorázását, nem tudtam uralkodni magamon. Oda kellett hogy adjam a *Két gyöngyszemet* Clarának, a legnagyobb zongoristának, akit valaha is hallottam. Olyan volt a pódiumon, mint egy királynő! A maga egyszerű méltóságában, szépségében, megejtő és ártatlan démoniségében!

A ráadás után kimentem a színpad elé, és egy koszorút nyújtottam át magának.

CLARA Maga volt...

MOSONYI Emlékszik arra a koszorúra?

CLARA Emlékszem. A férjemre akart emlékeztetni azzal, éreztem... Robert akkor már haldokolt.

MOSONYI Clara, maga elfogadta azt a kottát. Azokat a darabokat a feleségemnek írtam, és magának adtam oda! Ilyet én soha máskor...

Azt hittem, bele sem nézett. Talán tűzre vetette... Ahogy az imént is... Tudja, mit mondott magáról Liszt, amikor Bécsben hallotta egy zongoraeseményt?

CLARA Mit mondott?

MOSONYI Hogy a fél életét odaadná, ha úgy énekelne a zongora a keze alatt, mint amikor Clara Schumann zongorázik!

CLARA És? A ruhámról nem tett említést?

MOSONYI Clara! El sem tudja képzelni, mit érzek most! Azt mondta, el akarja játszani a *Két gyöngyszemet*? Ez nagyszerű, Clara! Mikor? Hol? Mondja, mondjon el mindent!

CLARA Tudja, amikor megkaptam azt a kottát – akkor régen –, még aznap lejátszottam magamnak a szállodában, ahol laktam. Szerettem volna másnap megköszönni a szerzőjének... Mert ez a darab egyszerűen – csodálatos. Va-

lódi mestermű... Azonnal meg akartam köszönni. De maga elutazott Pest-ről. Aztán kerestetem Brandot, de nem találtam sehol. Évek múltán sem. Az pedig eszembe sem jutott, hogy nevet változtatott! Azóta nem hallottam róla, eltűnt. Aztán azt gondoltam, talán elköltözött más országba.

Egy ekkora tehetség! Hova lett a nagyvilágban? Most a titkáromat azért küldtem Pestre – még az érkezésem előtt –, hogy derítse ki, hol él az a Brand. De hogy most itt ülünk együtt egy koszos kikötő várójában – ezt sohasem gondoltam volna.

MOSONYI Az a Brand többkötetnyi zongoraművet, kamaraművet komponált! Meg egy zongoraversenyt is! Senki nem játszotta el, azóta sem... És operákat. Szimfóniákat... Több darabomat maga Liszt dirigálta.

CLARA De hát akkor miért nem halljuk a műveit? Egész Európa a maga nevéért ünnepelhetné!

MOSONYI Mert... Mosonyi lettem, Clara! Ahogy elnézem az arcát... Igen. Most már emlékszem. A szemére leginkább. Arra a két gyöngyszemre, amelyek akkor megigéztek. Ezek a szemek már sokakat levettek a lábukról, tudom nagyon jól! Robert Schumann világszép felesége mindenkit meghódított, aki csak a közelébe került... Lisztet is... Igaz? És Brahmsot... Még mindig együtt élnek Brahmszal, Clara? Beszélnek ám...

CLARA Adhatna nekem néhány instrukciót, hiszen most fogom először játszani a *Két gyöngyszemet!* (*Előkapja a kottákat.*)

Itt azt írta, hogy le kell tartani ezeket a hangokat. És a jobb kézben? A bal kéz átadja a motívumot a jobbnak, igaz?

MOSONYI Mutassa csak. Hát persze. Így gondoltam. Pontosan így. A bal és jobb kéz hangjai a belső szólamokban lebegővé, könnyűvé teszik a szöveget, míg...

CLARA Míg a dallam énekel, igaz?

MOSONYI Igen, igen. Szárnyalóan, odaadóan, repdeső lélekkel énekel ez a dallam. A maga ujjai ezt tökéletesen fogják érezni.

CLARA És itt, itt mit tart fontosabbnak? Ezt a kigyózó skálamenetet, vagy a bal kéz negyedekben lépegető szólamát?

MOSONYI Mindkettőt, Clara! Ezek a hangok itt a vágyakozásról szólnak. És amazok pedig a szív gyötrelméről...

CLARA Ha eljátszom a hangjait, maga boldog lesz, igaz? Meghívom a legfontosabb impresszáriókat a koncertre, mit szól hozzá? Aztán, majd a koncert után, ha lenne kedve, eljöhetne velem Drezdába. És Bonnba.

MOSONYI A világhír soha nem érdekelt.

CLARA Velem jönne Európa összes hangversenytermébe, ahol majd játszom. Mindenhol elő fogom adni a műveit. Tudja, hogy a férjem darabjai is nekem köszönhetik népszerűségüket? Én mutattam be valamennyit.

MOSONYI A szóló zongoradarabjaimat még nem adta elő senki sem...

CLARA Hát épp ezért kell velem jönnie. Csillagot csinállok magából! Már szinte látom magam előtt a plakátokon: Mihály Mosonyi! Annyit fog keresni, amennyit nem szégyell! Összehozom a kiadómmal is Bonnban! Mit gondol, Johannes Brahmsot ki tette híressé? És beviszem a lipcsei Zeneakadémiára is! Magának ott kell tanítania!

MOSONYI Van Pesten néhány magántanítványom...

CLARA A legjobb helyen fog tanítani! Mert – Mosonyi Mihály, tudja meg, ha annyira magyar akar maradni itt, ebben az országban, senki sem fogja megismerni!

MOSONYI Clara... *(Mefogja Clara kezét.)* Milyen kicsi, törekeny keze van... Ezt már akkor is megcsodáltam. Mondja meg, Clara, mit tegyek? Levelet kell fogalmaznom, ugye? „Tisztelt Herr Director!” Ó, hogy gyűlöltem mindig az ilyesmit... „Alulírott, Mihály Mosonyi...”

CLARA Michaelt írjon, az ég szerelmére!

MOSONYI Rendben. Tehát, alulírott, Michael Mosonyi, nagy tisztelettel és megbecsüléssel küldöm Önnek azon zongoraműveim listáját, amelyeket a világhírű művész, Clara Schumann mutatott be hangversenyein. E szó-ló zongoradarabok mindegyike kinyomtatásra érdemes, erről maga Clara Schumann művész is számtalanszor bizonyosságot tett már Önnek kül-dött leveleiben.

CLARA Alá is írom majd!

MOSONYI Amint ezt a művésznő saját keze aláírásával is igazolni tudja...

CLARA Ne is folytassa! Most azonnal meg kell ezt írnia piszkozatban!

MOSONYI Azonnal?

CLARA Úgy, bizony! Kell egy papírdarab! Ott van magánál egy egész tömbnyi! Adja ide!

Mosonyi előkapja a leveles borítékját, és odaadja Clarának.

MOSONYI A zongoraversenyemhez nagy szimfonikus zenekar kell...

CLARA A drezdaiak vagy a lipcseiek – mind a lábam előtt hevernek.

MOSONYI Talán Liszt is aláírná...

Clara kitép egy lapot Mosonyi írókönyvéből.

MOSONYI Talán – Wagner is...

Egészen közel lépnek egymáshoz.

CLARA A tűz már kialudt...

Hosszan néznek egymás szemébe.

ZENE 5. (Zwei Perlen, 1. tétel, részlet)

CLARA Azt hitte, el tudtam valaha is felejteni? Michael! A hangjegyei emlékez-tettek magára.

A zene elhallgat.

MOSONYI Kicsiny, törekeny kezek... És a két gyöngyszem...

CLARA Mondja, mi lesz velünk? Nem jön az a hajó? Már sohasem? Velem marad, ugye? Mondja, hogy most már velem marad.

A ZENE 5. folytatódik egy darabig, aztán abbamarad. Csönd.

MOSONYI Nem, nem tehetem. Nem lehet.

Folytatnom kell a leveletem! Most, azonnal. *(Előhúzza az íróasztalját.)*
Paulina várja.

Clara mozdulatlanul áll és hallgat.

MOSONYI *(ismét írni kezd)*

„s hogy ugyan mint illik deli szép termetére a gyönyörű magyar házi öltözet?

Akkor ne ítéljen meg kegyed, ha emlékeim bájos kertjében egyszermind azon drága értékű virág koszorúval is foglalkozom, mely kegyed szép lelkét körülfonja, s melynek megkötésében én is szerencsés vagyok csekély osztályrészemmel dicsekedhetni.”*

Zaj hallatszik kívülről, és kopogtatnak. Mosonyi abbahagyja az írást.

Clara még mindig nem mozdul. Mosonyi az ajtóhoz lép és kinéz.

MOSONYI Egy futár. Clara Schumann asszonynak hozott üzenetet. Felolvassam?

Clara hallgat.

Mosonyi kibontja a levelet.

MOSONYI Az ön titkárától jött. „Asszonyom! Pestre érkezvén hallottam a hírt, miszerint az ön gőzhajója várhatóan csak másnap, egynapos késéssel tud majd elindulni. Ezért önért küldtettem egy kocsit egy közeli faluból, amely hamarosan oda fog érní önhöz, a hajóállomásra. Kérem, hogy szálljon majd fel rá, és azzal jöjjön Pestre. Így sokkal hamarább ide fog érní, és az út sem lesz annyira veszélyes, mintha hajóval utazna. Várom az Európa Szállóban.

Az önt mélységesen tisztelő...”

CLARA Elég. Rendben. Elmegyek.

MOSONYI Segíthetek?

CLARA Nem szükséges.

MOSONYI A takarója...

CLARA Maradjon magánál.

MOSONYI Ahogy gondolja, Clara.

CLARA Velem jöhet, kocsival Pestre. Gondolja meg.

MOSONYI Meggondoltam.

CLARA Ideadná a kalapomat? Ha elintéztem a pesti koncertem körüli ügyeket, hazamegyek. Aztán visszautazom Pestre, ahol négy hét múlva lesz a hangversenyem, a Vigadóban. El fogom játszani a maga darabját, a *Két gyöngyszemet*. Megígérhetem, hogy méltó társaságban. Férjem *Pappillons*-ja és *Carnevalja* között. És megtanulok még addig egy magyaros Liszt-művet is. Szép műsor lesz. Remélem, ott lesz.

MOSONYI Természetesen ott leszek.

Kívülről kocsikerék csikorgása hallatszik.

CLARA Indulok.

MOSONYI Kikísérem.

CLARA Nem kell.

MOSONYI Ég önnel.

CLARA *(indul kifelé)* A koncertre – felőlem – akár magával hozhatja azt a kis bájos Paulinát is. Ha tiszteletjegy kellene...

Hosszú csönd.

MOSONYI Paulina a feleségem, Clara.

CLARA Akkor értesítsen. *(Kilép és becsukja az ajtót.)*

Mosonyi visszaül padjára.

ZENE 6. (Zwei Perlen, 2. tétel, részlet)

Kézbe veszi az írotáblát, mintha még írni akarna, aztán meggondolja magát és elteszi a táskájába.

A zene abbamarad.

MOSONYI Bocsáss meg nekem, Paulina, kérlek...

Sötét.

MÁSODIK JELENET

Színpadkép:

*A Zongorista hangversenyen játszik,
de őt és hangszerét csak kevés fény világítja meg.*

ZENE 7. (A csalogány panasza)

A ZENE 7. befejezése után világos lesz a színpadon, felhangzik a taps, és Clara virágcsokorral a kezében hajlong.

HARMADIK JELENET

Színpadkép:

*Pesti lakásán Mosonyi párnák közt felpolcolva,
pokrócba burkolva ül, ölében íróasztalja.*

Clara lép be a szobába.

CLARA Az inasa nem akart beengedni! Micsoda modortalan egy fickó... Ó, bocsánat, nem tudtam... Nem szeretnék alkalmatlankodni.

MOSONYI Ki maga?

CLARA Bocsánat, uram, azt hittem... Küldtem Önnek meghívót. Liszt ott volt, Ábrányi ott volt. Mindenki eljött, még a főtanácsos is. Ilyen hosszú idő után végre újból koncertet adtam Pesten, bemutattam az Ön művét is, és akkor épp Ön nem jön el!

MOSONYI Clara?

CLARA Én vagyok az. Clara Schumann! Most látom csak, milyen rosszkor jöttem.

MOSONYI Közelebb jönne, kérem?

CLARA Bocsásson meg, nem is akarom zavarni tovább. Látom, hogy nincs jól.

MOSONYI Jöjjön, csak jöjjön közelebb. Hogy sikerült a koncert?

CLARA Mi a baja? Mi történt? Talán meg sem kapta a meghívást?

MOSONYI Nem tudom. Talán kicsit (*erősen köhög*) megfáztam. A legutóbbi utamon... Dehogynem kaptam meg! De sajnós, már vagy három napja nem tudok felkelni innen...

Reméltem, hogy eljön azért még. Milyen volt a hangverseny?

CLARA Nagy siker volt! Különösen a *Két gyöngyszem*! Az első darab után már felcsattant a taps. És a másodikat meg kellett ismételnem!

MOSONYI (*köhög*) Ó, ennek nagyon örülök! Sajnálom, hogy nem lehettem ott... Töltene egy kevés teát, Clara? Teljesen kiszáradt a szám.

CLARA Ó, persze. Rádásnak meg eljátszottam a *Csalogány panaszt*! A maga legszebb zongoraművét! Liszt odajött hozzám a koncert után, és gratulált. És a maga darabjait pedig külön méltatta!

MOSONYI Csak a kamillateát tudom meginni. A torkom...

CLARA Nagyon magas láza van! Van gyógyszere?

MOSONYI A teám...

Clara teát tölt, megitatja Mosonyit, és megtörli a homlokát.

CLARA Hol tartja a gyógyszereket?

MOSONYI Nem kell. Adjon még teát. Kérem.

Clara újra megitatja őt.

MOSONYI Köszönöm. Most jobb. Meséljen még a koncertről. Kérem. Tényleg sikere volt a műveimnek?

CLARA Igen. Tombolt a közönség. Ezt hallania, látania kellett volna! Legalább a felesége eljöhett volna! Neki is küldtem tiszteletjegyet.

MOSONYI A feleségem?

CLARA Gondolom, ő is szívesen meghallgatta volna a koncertet.

MOSONYI A feleségemről beszél?

CLARA Legalább ő láthatta volna a hatalmas ünneplést, ami nem nekem, hanem a nagy magyar komponistának, Mosonyinak szólt ezen az estén. Magának. Ünnepezték! Éljeneztek, a nevét kiabálták!

MOSONYI Adjon még teát, kérem. Nehéz levegőt vennem... (Csúnyán köhög.)

CLARA (Újra megitatja Mosonyit, majd megigazítja a párnáit.)

Talán így kényelmesebb lesz. Pihenjen inkább.

MOSONYI Paulina, a feleségem már régen meghalt.

CLARA De... De hát a levelek...

MOSONYI Ennek már több mint húsz éve, Clara. Vagy még régebben. Nem is tudom már. Olyan fiatal volt. Olyan gyönyörű volt.

CLARA Akkor... A hajóállomáson... Nem azt mondta, hogy... Nem neki írta azokat a leveleket?

MOSONYI Tüdőbaj... Nagyon régen elment már az én Paulinám.

CLARA Sajnálom.

MOSONYI Az én Paulinám... Talán hamarosan láthatom őt újra. Ez biztos. Semmiben sem voltam még ennyire biztos. Hamarosan. Igen. Tudom.

Clara egy darabig csendben áll Mosonyi mellett, majd szó nélkül kimegy a szobából.

ZENE 8. (Zwei Perlen, 2. tétel, részlet)

Fokozatosan lesz sötét a színpadon, csak a Zongoristát látjuk. A zene alatt megszólal Mosonyi hangja is, kívülről.

MOSONYI HANGJA „Nem képzelhetek magamnak szebb ideálképet, mint azt, midőn kegyed pompás falusi lakának erkély termében zongorája mellett ül, s bájos ujjával ábrándos hullámlásba hozva annak billentyűit, messze letekint az előtte elterülő park kies pontjaira, szabad szárnyakra eresztvén gondolatjait, s érzeményeit. Gyöngéd kezei alatt miként emelkednek a zongora hangjai! – kiemelkedik kegyed a mindennapiasság légköréből, feledi az élet terheit, s fájdalmait, lelke megtisztul minden földi salaktól, s valóban azzá válik, ami előttem már eddig is volt, tudniillik: angyalá. Kilenc múzsa van; – előttem kegyed a tizedik, kinek is örökös tisztelője lenni meg nem szünend. – Mosonyi Mihály.”*

Sötét

VÉGE

Jegyzet:

Mosonyi Mihály rövid, 5 évnyi házasság után fiatalon vesztette el feleségét, aki tüdőbajban halt meg. Mosonyi soha nem heverte ki a tragédiát, s egész további élete során csak a feleségét szerette. Számos művét neki ajánlotta, s idősebb korában a Zenészet Lapokban megjelentetett cikksorozatát éveken át elhunyt feleségének írta *Levelek Paulina kisasszonyhoz* címen.

Mosonyi és Clara Schumann pesti találkozása, valamint a koszorú ajándékozása valós esemény.

Nagykovácsi, 2015, 2020.

Mosonyi 150

Síron túli hűségként jellemezhetjük Mosonyi Mihály korán elveszített hitveséhez való viszonyát a még hátralevő, majd két évtizednyi földi útját tekintve. E meghatóan szép, hamisítatlanul romantikus életpálya-sajátság legbeszédesebb dokumentumait azok a levelek jelentik, amelyeket az árnyékvilágból elköltözött Paulinához címezve tett közzé a Zenészet Lapok hasábjain az egyébiránt kiváló írói vénával is rendelkező muzsikus. A folytatásokban közölt írások mellett kompozícióinak jelentős része is Paulina emlékért őrzi valamiként: több zongoradarabjával és egyéb műveivel együtt idetartozik a

Schilffieder (Nádi dalok) című dalciklus, a később Szép Ilonka sorsát („liliomhullását”) megéneklő opera, vagy az utolsó dal, a *Boldogság emléke* is.

Elek Szilvia drámája Mosonyi Mihály, a magyar romantikus zene Liszt Ferenc és Erkel Ferenc mellett harmadik legjelentősebb mesterének egyéni tragédiáján keresztül a közösség és a nemzet egyetemes és ma is érvényes kérdéseit boncolgatja.

A színdarab felolvasószínházi bemutatója 2015-ben volt a budapesti Nemzeti Színházban, Bánsági Ildikó és Blaskó Péter főszereplésével, Árkosi Árpád rendezésében.

Cédrus Művészeti Alapítvány
1136 Budapest, Pannónia u. 6.
Mobil: (30) 511-3762

Felelős kiadó: Szondi György
Szöveggondozó: Kovács Ildikó
Tördelőszerkesztő: Szondi Bence

E-mail: szongy@gmail.com
Honlap: www.naputonline.hu

ISSN 1787-6877
ISBN 978-615-6180-17-9